



Nederlandse
Jenaplan
Vereniging

INDICATOREN KWALITEITSCRITERIA JENAPLANONDERWUS

1. Een jenaplanschool is ervaringsgericht.

1.1 Het mogen en kunnen kiezen van activiteiten.

1.2 Verrijking van het milieu. Er moet immers iets te kiezen zijn, je moet ook uitgedaagd worden.

1.3 Er wordt uiting gegeven aan basisbehoeften van kinderen, welbevinden van kinderen, betrokkenheid en verbondenheid van kinderen.

1.5 Er wordt gewerkt met de relatieroos/roos van Leary.

1.6 De ervaringsgerichte dialoog door stamgroepsleiders met kinderen. Daarbij gaat het erom dat zij zorgvuldig aansluiten bij de gevoelens van het kind, mede met het oog op beter functioneren van dat kind, het vrijmaken van energie, het bevrijden van emotionele blokkades.

2. Een jenaplanschool is ontwikkelingsgericht.

2.1 Het 'leren leren' komt hier weer aan de orde. Het 'strategisch handelen' maakt daarvan deel uit.

2.2 Activiteiten die 'ontwikkeling' stimuleren, verlopen meestal in een drieslag van achtereenvolgens handelen met middelen, het in beeld brengen daarvan (met name in schema's) en tenslotte de verkorte handeling door middel van symbolen, formules enzovoort. Kinderen moeten binnen deze reeks heen en weer kunnen gaan.

Zij kunnen ook teruggaan naar een eerdere fase. Dit geldt zowel voor rekenen/wiskunde als wereldoriëntatie.

2.3 Kinderen worden uitgedaagd om in het presteren tot hun grens te gaan.

Het gaat hier om het cultiveren van prestaties en niet om een prestatiecultus, en zeker niet om het presteren en 'uitblinken' ten koste van anderen. Wat iemands grens is, is een volstrekt individuele zaak.

Kinderen herkennen dat zelf al vaak.

Die zeggen dan bijvoorbeeld: "Dat is heel goed voor Jaap".

2.4 De ontwikkeling van competenties op een breed terrein vindt vooral plaats als kinderen hun zone van naast-bij ontwikkeling kunnen ervaren. Dat gebeurt zowel bij het incidenteel leren, bijvoorbeeld in de stamgroep met zijn vele ingebouwde ontwikkelingsniveaus, als bij intentioneel leren. Dit vraagt om gedifferentieerde situaties en opdrachten, ook bij 'gestuurd en begeleid leren'.

De afwisseling van de vier basisactiviteiten draagt hieraan ook bij.

2.5 Concentratie op essentiële begrippen (sleutelbegrippen) en principes is hier van belang. Kinderen moeten dergelijke sleutelbegrippen en principes kunnen ervaren, voelen.

2.6 De school moet 'deuren en vensters openen' voor kinderen, hen in aanraking brengen met voor hen nieuwe en boeiende inhoud.

2.7 Er is een toenemende zelfsturing door de kinderen, de ervaring van groeiende competentie, ook in het omgaan met moeilijke situaties. Dat geldt vooral in de blokperiode.

2.8 Zodoende wordt er ook gewerkt aan de groei van zelfkennis (reflectie) en een gezond zelfbeeld.

2.9 De rapportage over het leren van de kinderen is vooral: zichtbaar maken van ontwikkeling. Dat vraagt om het documenteren van deze ontwikkeling.

Het portfolio (leerarchief) per kind, waarin representatieve gegevens en werkstukken worden bewaard is daarvoor een passende vormgeving. Bij het samenstellen daarvan worden (in overeenstemming met basisprincipe 19) ook de kinderen betrokken.

3. Een jenaplanschool is een leef- en werkgemeenschap (coöperatief)

3.1 Helpen kan verder ontwikkeld worden via: tafelgroepen, kinderen die (binnen de blokperiode) met verschillende inhouden bezig zijn (onderlinge consultatie), mentorschap voor nieuwe kinderen in de stamgroep en via (eventueel stamgroepdoorbrekende) 'tutorsystemen'. Dat vraagt om reflectie met de kinderen (helpers en geholpenen) op het helpen, om rollenspel en 'inoefening'. Ook het oefenen van vaardigheden als het snel en zo geruisloos mogelijk in de kring gaan, het zachtjes lopen, de deur zo dicht doen dat het niemand stoort, horen hierbij. Steeds maar weer moet hier aandacht voor gevraagd worden en moet er eventueel opnieuw geoefend worden.

3.2 Onderzoekende gesprekken bij wereldoriëntatie (WO), rekenen en filosoferen kunnen verder ontwikkeld worden. Dat geldt ook voor groepenwerk (het samen aan een probleem werken) bij verschillende vak- en vormingsgebieden.

3.3 De vier basisactiviteiten zijn primair sociale activiteiten: samen spreken, -werken, -spelen en samen vieren.

3.4 De hele stamgroep kan ingeschakeld worden bij het formuleren van vragen en andere opdrachten, waarmee een groepje kinderen aan de slag gaat. De stamgroep wordt ook ingeschakeld bij feedback, verslag- en evaluatiekring.

3.5 Samen worden de teksten en kunstzinnige producten besproken. Jenaplan kan op dit gebied veel van Freinetonderwijs leren.

3.6 Geschreven en andere secundaire bronnen worden beschouwd als

antwoorden op vragen die mensen zich hebben gesteld en waaraan onderzoek ten grondslag lag (hoe is men tot deze tekst gekomen?). Wij bouwen voort op wat mensen voor ons hebben ontdekt en toetsen onze bevindingen ook aan datgene wat anderen voor ons gevonden hebben.

3.7 Neerslagen van onderzoekjes en van kunstzinnige activiteiten vormen dan ook een bron voor toekomstige schoolgeneraties en maken (in een toegankelijke en goed geconserveerde vorm) deel uit van het documentatiecentrum.

3.8 Er wordt veel aandacht gegeven aan het openbaar maken (communiceren) van wat ontdekt en gemaakt is, door middel van uitstallingen, projectboeken, groepskranten enzovoort. Daarbij is het aspect vormgeving/verzorging belangrijk.

3.9 Kinderen participeren van jongs af aan -naar de maat van hun mogelijkheden- in de inrichting en het beheer van het lokaal en in het formuleren van de leefregels in de eigen stamgroep. Bovendien worden ze betrokken in het evalueren van de regels. Dit is een belangrijk stuk democratische vorming.

3.10 Ook oefenen ze in besluitvorming (meebeslissen) over zaken die hen zelf aangaan, waarbij een sociocratische werkwijze kan worden gevolgd.

3.11 Er is aandacht en zorg voor elkaar in lief en leed.

3.12 Vieringen zijn een vormgeving van de waarden die de school belangrijk vindt, als belevingsvorm van de 'gemeenschap'.

4. Een jenaplanschool is een wereldoriënterende school.

4.01 De werkelijkheid is nabij.

4.02 Er is ruimte voor zelfstandig onderzoek/ontdekken.

4.03 Er zit diversiteit in de ontmoetingen.

4.04 Er is onderzoeksmateriaal.

4.05 Er is verwondering.

4.06 Er is documentatie.

4.07 Er is uitstalling van kinderwerk.

4.08 Er is betrokkenheid.

4.09 Er wordt kritisch nagedacht over ontwikkelingen in de samenleving en in de cultuur.

4.10 De kinderen mogen iets voor zichzelf doen.

4.11 Er is ruimte om persoonlijk betekenis te geven.

4.12 Er is sprake van sociaal leren.

4.13 Er wordt aan groepenwerk gedaan.

4.14 Er worden observatiekringen georganiseerd.

4.15 Er vinden verslagkringen plaats.

4.16 Er is een organische relatie tussen wereldoriëntatie en cursussen.

4.17 Er is een actief beleid om kinderen met verschillende cultuuruitingen in contact te brengen.

4.18 Er is structureel aandacht voor milieuzorg in en om de school, verbonden met de inhoud van het onderwijs.

4.19 Er zijn basisactiviteiten herkenbaar als situatie.

4.20 Binnen wereldoriëntatie is er aandacht voor maatschappelijke tegenstellingen, achterstelling, kansarmen, discriminatie, roldoorbrekend onderwijs.

4.21 Mogen kinderen 'samendoen'.

5. In een jenaplanschool wordt kritisch nagedacht over ontwikkelingen in de samenleving en in de cultuur.

5.1 Genoemde waarden maken gevoelig voor (relatief) goede en foute ontwikkelingen; mooi en lelijk, waar en onwaar; sociale verhoudingen in de omgeving van de school en de positie van de eigen school daarin (hoe uitnodigend en toegankelijk is de school?); minderheden en hun positie, het zwakke en kwetsbare dat onze solidariteit en mededogen wekt.

5.2 Er wordt zoveel mogelijk kritisch-constructief omgegaan met verschillen in de school, verschillen die zich kunnen ontwikkelen tot tegenstellingen, die zich vervolgens kunnen ontwikkelen tot conflicten. Tegenstellingen en conflicten worden niet ontkend, maar vormen een mogelijkheid tot leren.

5.3 Er zal zorgvuldig worden omgegaan met de dingen, in tegenstelling tot de weggooi-mentaliteit die hier en daar in de samenleving heerst.

5.4 Hetzelfde geldt voor de omgang met planten, dieren en leefgemeenschappen. Ook hier ontstaan vaak conflicten in waarden en belangen; bijvoorbeeld als rupsen de kool in de schooltuin dreigen op te eten of een muggenplaag de school teistert. Hoe ga jij om met dergelijke conflicten op een zo natuur- en milieuvriendelijk mogelijke manier?

5.5 Er wordt, voor zover dat bij basisschoolkinderen al mogelijk is, binnen WO en in het schoolleven aandacht gegeven aan het ontstaan

(de geschiedenis) van tegenstellingen en conflicten, waardoor ze begrijpelijker worden.

5.6 Hetzelfde geldt voor de rol van kinderen, zwarten, vrouwen, homo's in de geschiedenis (binnen de ervaringsgebieden 'Samen leven' en 'Mijn leven').

5.7 Er wordt geprobeerd de kinderen verschillende perspectieven op dezelfde situatie of gebeurtenissen te laten ervaren, bijvoorbeeld die vanuit niet-westerse culturen op onze Westerse cultuur.

5.8 Er is ruim aandacht voor het stimuleren, voeden en scholen van de verbeeldingskracht, waarin de mogelijkheden van mensen en situaties worden onderzocht, op zoek naar een hoopvol perspectief. De kunst speelt hierbij een belangrijke rol.

5.9 Er is aandacht voor utopieën van vroeger en nu, beelden van een andere, menselijkere en ecologisch duurzamere samenleving, maar niet als blauwdruk van 'zo moet het!'

5.10 De vier basisactiviteiten drukken uit dat je niet alleen leeft om te werken, dat er meer waardevolle wijzen van 'mens zijn' bestaan.

5.11 Regelmatig worden vraagtekens gezet bij dingen die nu eenmaal zo horen (vragen die gesteld worden, zijn bijvoorbeeld: 'waarom dan wel?' en 'hoezo?').

5.12 Helder denken, argumenten geven en gevoelens onder woorden brengen, is van belang.

5.13 Muziek en dans, genieten van schoonheid en van de gemeenschap krijgen aandacht om zo het goede van het leven te vieren.

5.14 Educaties- vredeseducatie, natuur-en milieu-educatie,

ontwikkelingseducatie, consumenteneducatie en roldoorbrekend onderwijs vormen belangrijke bronnen voor wereldoriëntatie, als 'kritische dimensie'.

5.15 Dit alles is ook van toepassing op de verhoudingen in het team (basisprincipe 12) en de relaties met de ouders.

6. Jenaplanonderwijs is zin-zoekend onderwijs

6.1 In de school kunnen kinderen zin ervaren in verhalen; in gesprekken (onder andere door aandacht voor existentiële vragen van kinderen; in filosofische gesprekken; in aandacht en zorg voor elkaar; in stilte, meditatie en gebed; in spel; in vieringen met de bijbehorende symbolen en rituelen; in de ervaring van schoonheid bij kunstzinnige vorming en wereldoriëntatie; in de ervaring van samenhang in het ritmisch weekplan, in het zelf wezenlijke keuzes kunnen maken; in expliciete levensbeschouwelijke vorming, als wel in godsdienstonderwijs en humanistisch vormingsonderwijs.

Let wel: het gaat in dit alles om religieuze en niet-religieuze zinervaring! Dit kwaliteitskenmerk heeft een verbindende en verdiepende functie ten aanzien van het totaal van jenaplanonderwijs, mede als reactie op fragmentarisering en zingevingscrisis.